

Kapitola 12

Výchovný program

I. VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

1. Táto kapitola popisuje hlavné prvky výchovného programu Slovenského skautingu, výchovnú ponuku a oficiálny program vo všetkých vekových skupinách SLSK.
2. Výchovným programom sa myslí všetko, čo mladí ľudia v skautingu robia (aktivity), ako to robia (skautská metóda) a dôvod prečo to robia (cieľ).
3. Za prípravu oficiálneho výchovného programu SLSK a koordináciu jeho implementácie zodpovedá predseda programovej rady a koordinátori vlčiacko/včielkárskeho, skautského a roverského kruhu.

II. VÝCHOVNÁ PONUKA

1. Výchovná ponuka jednoduchými slovami ukazuje smer výchovného programu: akého človeka sa Slovenský skauting snaží vychovať, na čo kladie vo výchove dôraz. Výchovná ponuka konkretizuje poslanie a princípy skautingu. Od výchovnej ponuky sa odvíjajú výchovné ciele pre všetky vekové skupiny.
2. Každý činovník v SLSK sa má so znením výchovnej ponuky zoznámiť. Výchovná ponuka je prezentovaná v dôležitých výchovných materiáloch, ktoré publikuje SLSK ako aj na všetkých lesných školách, ktoré SLSK organizuje.
3. Znenie výchovnej ponuky je nasledovné:

Chceme, aby každý človek, ktorý zažil skauting, sa snažil, ako najlepšie vie, byť:

Slobodným a rozvinutým človekom,

- *ktorý si je vedomý vlastnej dôstojnosti, vlastných predností a obmedzení;*
- *ktorý sa neustále zdokonaľuje;*
- *ktorý si dokáže nájsť primerané zamestnanie, kde môže využívať svoje schopnosti;*
- *na ktorého slovo a charakter sa dá spoľahnúť;*

Príjemným človekom,

- *ktorý berie život pozitívne a s humorom,*
- *ktorý je skutočným priateľom;*
- *ktorý rešpektuje a bráni práva a dôstojnosť druhých;*
- *ktorého napĺňa služba iným;*
- *ktorý dokáže svoju rodinu budovať na základe lásky, pravdy, spravodlivosti a vzájomnej pomoci;*

Aktívnym členom svojej spoločnosti,

- *ktorý je oddaný svojej vlasti, kraju, ľuďom a kultúre;*
- *ktorý podporuje demokraciu a pluralitu;*
- *ktorý chápe politickú dimenziu spoločnosti a hrá aktívnu a konštruktívnu rolu vo verejnom živote;*
- *ktorý podporuje toleranciu, mier a medzinárodnú spoluprácu;*
- *ktorý je schopný čeliť prejavom rasovej, etnickej či inej neznášanlivosti;*
- *ktorý má rád prírodu a aktívne ju chráni;*

Duchovne bohatým človekom,

- *ktorý objavuje duchovnú realitu presahujúcu materiálny svet a dávajúcu životu zmysel a smer;*
- *ktorý žije podľa nájdených duchovných princípov;*
- *ktorý rešpektuje tých, ktorí hľadajú či nachádzajú iné odpovede a pohľady na duchovnú realitu a čelí fanatizmu či fundamentalizmu;*
- *ktorý si cení všetko, čo je dobré vo svete a v ľuďoch okolo neho.*

Pozn. Duchovnou realitou v skautingu chápeme existenciu nemateriálneho sveta, ktorý nemožno pochopiť samotnými zmyslovými orgánmi. V našom kultúrnom kontexte je chápanie

duchovnej reality významne ovplyvnené kresťanskou tradíciou. Keď hovoríme o duchovnej realite, dotýkame sa tém ako Boh; zmysel sveta a života; nádej, cieľ a princípy, ktoré z toho vyplývajú; univerzálne hodnoty a pravidlá; nerelatívna, absolútna Pravda, Láska; duša; viera; náboženstvo; šťastie; úžas; krása stvorenia a pod.

4. Výhovnú ponuku sa má oddiel snažiť dosahovať pomocou **skautskej metódy**. Je to systém postupnej seba výchovy, ktorý zahŕňa sedem prvkov: *sľub a zákon, učenie sa činnosťou, družinový systém, symbolický rámec, osobné napredovanie, prírodu a podporu dospelými*. Skautská metóda platí pre všetky vekové skupiny mladých ľudí.
 - a) **Sľub a zákon**. Hlavným prvkom skautskej metódy je zloženie dobrovoľného osobného záväzku, ktorým mladý človek sľúbi žiť v súlade so skautskými princípmi.
 - b) **Učenie sa činnosťou**. Skautská výchova má prebiehať prostredníctvom zaujímavých aktivít a projektov.
 - c) **Družinový systém**. Všetci mladí ľudia by mali fungovať v menších rovesníckych skupinách, ktoré si samé organizujú svoj program a podnikajú vlastné aktivity, samozrejme v rozsahu zodpovedajúcom ich veku. Každý mladý človek má mať v družine dohodnutú určitú zodpovednosť za niečo, čím prispeje k úžitku družiny.
 - d) **Symbolický rámec**. Program má bohato využívať symboliku, ktorej mladí ľudia v danom veku rozumejú: rozprávky u najmladších, príbehy, legendy, vzory a životné situácie u starších.
 - e) **Život v prírode**. Skautský program by mal čo najviac využívať prírodné prostredie. Dôležitou časťou programu sú výpravy, táborníctvo a aktivity zamerané na ochranu životného prostredia.
 - f) **Podpora od dospelých**. Úlohou dospelého vodcu je pomáhať mladým ľuďom pri ich seba výchove (prostredníctvom aktivít, stupňov a odboriek), zaisťovať bezpečnosť, využívať každý prvok skautskej metódy, byť dobrým vzorom, koordinovať plánovanie oddielu, trénovať a motivovať radcov (silný družinový systém).
 - g) **Osobné napredovanie**. Mladý človek v skautingu má dostať ponuku cieľov, ktorých samostatným dosahovaním môže osobnostne rásť. Na zvýšenie motivácie je dosahovanie cieľov rozdelené do viacerých stupňoch napredovania. Tento svoj všeobecný rast môže skaut hlbšie dopĺňať vo vybraných oblastiach (odborkách).

III. VÝCHOVNÁ ČINNOSŤ ODDIELU

1. Každý oddiel Slovenského skautingu používa buď oficiálny výchovný program SLSK alebo vlastný program, ktorý sa vlastným spôsobom usiluje dosiahnuť výchovnú ponuku SLSK využívaním skautskej metódy.
2. Vodcovia oddielov, resp. oddielové rady majú aspoň raz ročne robiť hodnotenie kvality svojej výchovy na základe monitoringu vyhláseného programovou radou.
3. Úlohou programovej rady je zisťovať kvalitu výchovy v oddieloch, získavať spätnú väzbu o výchovnom programe a ponúkať oddielom rady na zlepšenie činnosti.

IV. VÝCHOVNÝ PROGRAM VÍČAT A VČIELOK

Veková kategória

1. Výchovný program víčat a včielok je určený vekovej kategórii od 6 do 11 rokov.
2. Oficiálny výchovný program víčat a včielok je detailne popísaný v Príručke pre vodcov víčat.

Symbolický rámec

3. Symbolický rámec vekovej skupiny víčat/včielok vychádza z Knihy džunglí od R. Kiplinga. Od neho sa odvíjajú používané názvy a prezývky, námety a legendy k hrám, príklady vzorových postavičiek a pod.

Oblasti rastu

4. Oblasti rastu osobnosti sú nasledovné:
- a) telesný rozvoj – Silný a zdravý ako Baghíra
 - b) intelektuálny rozvoj – Vynaliezavý ako Káa
 - c) formovanie charakteru – Múdry ako Balú
 - d) citový rozvoj – Verný a milujúci ako Rikki-tikki-tavi
 - e) sociálny rozvoj – Pomáhajúci ako Kotik
 - f) duchovný rast – Priateľ Boha ako František

Stupne napredovania

5. Program využíva 4 stupne napredovania (vlčia stopa):
- a) Vlčie mláďa
 - b) Tajomná džungľa
 - c) Slobodný lovec
 - d) Mauglí človek

Odborky

6. Odborky u vlčat/včielok majú častokrát rozprávkový charakter. Môžu sa plniť individuálne i kolektívne.

V. VÝCHOVNÝ PROGRAM SKAUTOV A SKAUTIEK

Veková kategória

- 1. Výchovný program skautov a skautiek je určený vekovej kategórii od 11 do 15 rokov.
- 2. Oficiálny výchovný program skautov detailne popisuje Príručka pre skautských vodcov.

Symbolický rámec

3. Skautské oddiely si obvykle každý rok vyberajú vlastný konkrétny symbolický rámec (ako námet svojej etapovej hry), no tento by sa mal držať námetu „Priatelia objavujúci nové územia“.

Oblasti rastu

4. Oblasti rastu osobnosti sú nasledovné:
- telesný rozvoj – Sila, zdravie, zručnosti
 - intelektuálny rozvoj – Objavovanie
 - formovanie charakteru – Pevný charakter
 - citový rozvoj – Priateľstvo
 - sociálny rozvoj – Spolupráca
 - duchovný rast – Duchovné hodnoty

Stupne napredovania

5. Skautský program využíva 3 stupne napredovania (skautský chodník):
- 0. stupeň – Nováčik
 - 1. stupeň – Neznáma krajina
 - 2. stupeň – Stúpanie na vrchol

Odborky

6. Skautské odborky sa plnia individuálne a obvykle majú dva stupne. Zelený stupeň je motivačný a slúži na objavovanie daného „odboru“. Ten, kto získava červený stupeň, už nadobúda hlbšiu odbornosť, znalosti a zručnosti. Stupeň odborky charakterizuje zelená, resp. červená farba lemu na okrúhlejšej nášivke odborky. Podmienkou splnenia červeného stupňa odborky obvykle nie je splnenie zeleného stupňa (len ak sa to špeciálne stanoví). Vodca alebo ním poverený inštruktor odborky môže odborku prispôbiť podmienkam a zameniť príp. nerealizovateľnú úlohu za inú adekvátne náročnú.

Výzvy

7. „Výzvy“ mladého človeka volajú zdolať určitú náročnú osobnú skúšku. Rozvíjajú sebaovládanie, vytrvalosť a dôslednosť. Nášivky výziev majú oválny tvar.

VI. VÝCHOVNÝ PROGRAM ROVEROV A ROVERIEK

Veková kategória

1. Výchovným programom mladších roverov (od 15 do 19 rokov) končí celkový oficiálny výchovný program SLSK. Starší roveri (od 19 do 26 rokov) sa už individuálne venujú rôznym programom podľa vlastného výberu, ako Roverská cesta, vysokoškolský roving a pod. a zapájajú sa do pomoci oddielom a zborom.
2. Oficiálny výchovný program mladších roverov popisuje knižka Roverský pas. „Roverskú cestu“ určenú starším roverom popisuje knižka Roving... ako hľadanie ciest.

Symbolický rámec

3. Symbolickým rámcom pre mladších roverov je „cestovanie po civilizáciách“. Roveri si svoje projekty môžu „ochucovať“ námetmi z rôznych kultúr skutočného sveta.

Oblasti rastu

4. Oblasti rastu osobnosti sú nasledovné:
 - a) telesný rozvoj – telo
 - b) intelektuálny rozvoj – intelekt
 - c) formovanie charakteru – charakter
 - d) citový rozvoj – srdce
 - e) sociálny rozvoj – občianstvo
 - f) duchovný rast – duša

Roverské projekty

5. Hlavnou formou roverskej činnosti sú roverské projekty, ktoré:
 - a) musia mať dĺžku minimálne pol roka;
 - b) roverské družiny si ich sami pripravujú, zrealizujú a zhodnotia
 - c) projekty musia ako celok všestranne rozvíjať osobnosť roverov
 - d) ten, kto chce úspešne prejsť roverským programom, musí sa zúčastniť aspoň 4 projektov, z toho jeden musí sám manažovať.

Odborky a výzvy

6. Roverské odborky a výzvy sú totožné so skautskými (pozri časť V, body 4. a 5.).

Stupne napredovania

7. Roverský program má dva stupne:
 - a) plnenie roverského pasu – zvládnutie 4 projektov podľa časti VI. bod 4.
 - b) Orlí skaut – je to najvyšší a najväčší stupeň, ktorý možno vo výchovnom programe SLSK dosiahnuť.
8. Stupeň Orlí skaut možno získať len do 19 rokov. Podmienkou je:
 - a) zvládnutie Stúpania na vrchol (2. stupeň sk. chodníka);
 - b) zvládnutie Roverského pasu (4 projekty);
 - c) získanie odboriek Občan, Kultúra, Táborník, Prvá pomoc, Ochrana prírody;
 - d) získanie výzvy Rytierske stužky (udeľuje odd. rada za príkladné skautské správanie).

Podpora dospelých

9. Je nevyhnutné, aby plnenie programu pre mladších roverov bolo sprevádzané dospelým človekom – sprievodcom, ktorý povoľuje roverské projekty (dáva vízum do pasu) z hľadiska výchovnej vhodnosti a bezpečnosti a spoluodhodnotí realizáciu projektu (dáva výstupné vízum). Ak roveri nemajú vodcu roverského oddielu, môžu si za sprievodcu vybrať inú zodpovednú dospelú osobu, túto musí odsúhlasiť zborová rada.

VII. TVORBA A IMPLEMENTÁCIA PROGRAMU

Tvorba a úpravy programu

1. Programová rada oficiálny výchovný program SLSK priebežne vyhodnocuje a vylepšuje. Minimálne raz za 10 rokov vykonáva širšie hodnotenie a hlbšie úpravy tak, aby výchovný program
 - a) neustále sledoval cieľ, princípy a metódu skautingu;
 - b) reagoval na potreby a očakávania príslušnej generácie mladých ľudí;
 - c) zohľadňoval aktuálne priority organizácie; a
 - d) prakticky vylepšoval časti programu podľa získanej spätnej väzby od vodcov a členov.

Implementácia programu

2. Rada pre dospelých úzko spolupracuje s programovou radou na propagácii a implementácii výchovného programu. Témy výchovného programu tvoria podstatnú časť vzdelávacích kurzov a lesných škôl.

VIII. RADCOVSKÝ KURZ

Popis

1. Cieľom radcovského kurzu je dodať radcom potrebné informácie a inšpiráciu pre ich činnosť s družinou.

Podmienky účasti

2. Radcovský kurz je určený súčasným alebo potenciálnym radcom či zástupcom radcov, obvykle vo veku 13 – 17 rokov.

Formy

3. Radcovský kurz by mal zahŕňať osem 1,5-hodinových blokov plus jeden víkend v prírode. Organizátori sa môžu rozhodnúť pre najvyhovujúcejší variant:
 - a) 8 stretnutí po 1,5 hodine plus víkend v prírode;
 - b) alebo 2 celé dni plus víkend v prírode;
 - c) alebo 2 víkendové stretnutia.

Organizátor

4. Organizátorom radcovského kurzu môže byť oblastný inštruktor so svojím tímom alebo iný realizačný tím zboru alebo oblasti, ktorý musí skonzultovať projekt radcovského kurzu s oblastným inštruktorom.
5. Oblastný inštruktor zodpovedá za zabezpečenie a sledovanie kvality kurzov vo svojej oblasti. Nemusí byť osobne prítomný pri jeho organizácii, ale dohliada na kvalitnú prípravu radcovského kurzu organizátormi a dáva k jeho obsahu pripomienky a námety. Oblastný inštruktor by mal, ak je to možné, zúčastniť sa aspoň jednej časti radcovského kurzu.

Projekt radcovského kurzu

6. Organizátori musia na začiatku pripraviť projekt radcovského kurzu, ktorý zahŕnie ciele kurzu, organizátorov, očakávaných účastníkov, časový harmonogram, miesto, program, propagáciu a rozpočet radcovského kurzu.

Oprávnenia absolventa

7. Absolvent dostáva certifikát o absolvovaní radcovského kurzu a má právo nosiť radcovskú nášivku (zelený smrek na cípe skautskej šatky).

Náplň

8. Radcovský kurz má obsahovať nasledovné témy:
 - a) Dobrá družina
 - b) Vedenie družiny
 - c) Osobnosť skauta a jeho životný štýl
 - d) Rozvoj členov
 - e) Program a plánovanie
 - f) Základy skautingu

- g) Osobný prístup
 - h) Bezpečnosť
 - i) Duchovná dimenzia v skautingu
9. Radcovský kurz má obsahovať nasledovné praktické časti:
- a) Tradičné družinové akcie
 - b) Tvorba hier a aktivít
 - c) Hry v klubovni
 - d) Hry v prírode
 - e) Hry v meste
 - f) Hry na ihrisku
 - g) Outdoor & Survival
 - h) Ukážková výprava